

Indhold

INDLEDNING	2
HVAD SIGER LOVGIVNINGEN	2
DET FÆLLES PÆDAGOGISKE GRUNDLAG	3
- BARNESYNET.....	3
- DANNELSE OG BØRNEPERSPEKTIV	4
- LEGEN	4
- LÆRING.....	4
- BØRNEFÆLLESSKABER.....	5
- PÆDAGOGISK LÆRINGSMILJØ.....	6
- FORÆLDRESAMARBEJDE.....	6
- BØRN I UDSATTE POSITIONER.....	7
- SAMMENHÆNG I OVERGANGENE.....	8
DE 6 LÆREPLANSTEMAER	9
1. ALSIDIG PERSONLIG UDVIKLING	9
2. SOCIAL UDVIKLING	11
3. KOMMUNIKATION OG SPROG	13
4. KROP, SANSER OG BEVÆGELSE	16
5. NATUR, UDELIV OG SCIENCE	17
6. KULTUR, ÆSTETIK OG FÆLLESSKAB	19
MÅL FOR SAMMENHÆNG MELLEM LÆRINGSMILJØ OG BØRNS LÆRING	21
EVALUERINGSKULTUR OG DOKUMENTATION	22
DET FYSISKE, PSYKISKE OG ÆSTETISKE BØRNEMILJØ.....	23
INDDRAGELSE AF LOKALSAMFUNDET	24
FORÆLDREBESTYRELSE.....	24
KOMMUNALE INDSATSOMRÅDER	25
- SPROG.....	25
AFSLUTNING	26

Indledning

Baggrunden for ny dagtilbudslov, som trådte i kraft d. 1. juli 2018, er en politisk aftale: Stærke dagtilbud – alle børn skal med i fællesskabet, indgået i juni 2017. Aftalen handler om et kvalitetsløft på dagtilbudsområdet med et særligt fokus på tre hovedtemaer:

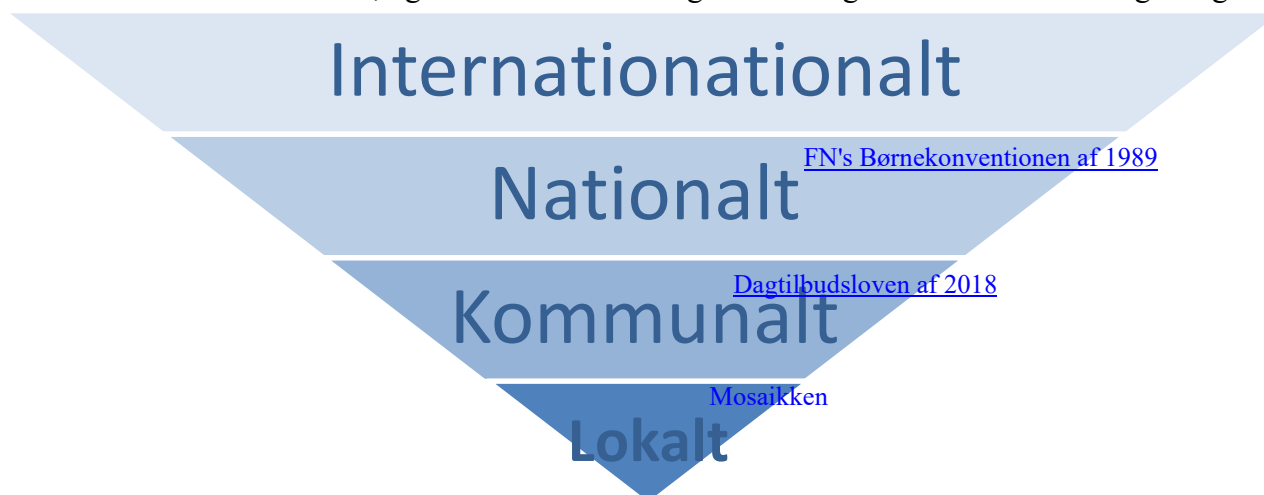
1. Øget fleksibilitet og frit valg for børnefamilier
2. Bedre læring og trivsel for alle børn og et sammenhængende børneliv
3. Høj kvalitet gennem faglighed og tydelig ledelse

De centrale temaer realiseres gennem dagtilbudsloven og en styrket pædagogisk læreplan. Lovændringen omfatter mange nye elementer, bl.a. et fælles pædagogisk grundlag, etablering af læringsmiljøer hele dagen, etablering af evalueringskultur, sammenhænge i overgange, samarbejde med lokalsamfundet m.m. Derfor følger det også af de nye regler, at arbejdet med den styrkede pædagogiske læreplan først skal være fuldt implementeret d. 1. juli 2020.

Dette dokument er tænkt som en ramme for at sikre, at man kommer omkring de temaer, man er forpligtiget på som daginstitution. Dokumentet er tænkt som et fleksibelt dokument, som løbende tilpasses de ændringer og krav, der måtte komme, og dermed blive et meningsfuldt arbejdsredskab.

Hvad siger lovgivningen

Nedenfor er beskrevet lovgivning på forskellige niveauer. Det er et forsøg på at give et overblik over – eksempler på, hvordan begreber som børns trivsel, læring, udvikling og dannelse bevæger sig fra makroniveau til mikroniveau, og hvordan de forskellige niveauer griber ind i hinanden og hænger sammen.

Link til institutionens hjemmeside,
værdigrundlag...

FN's Børnekonvention

Kilde: [Børneråddet](#)

Børnekonventionen blev vedtaget d. 20. november 1989 på FN's generalforsamling. 196 lande i verden har tiltrådt Børnekonventionen, og den er dermed den mest udbredte menneskerettighedstraktat. Børnekonventionen gælder for alle under 18 år i Danmark, uanset hvor i verden de kommer fra. Konventionen tager udgangspunkt i barnets bedste for at sikre deres grundlæggende rettigheder.

FN's Børnekonvention fastslår, at børn altid skal inddrages og høres i overensstemmelse med deres alder og modenhed, når der træffes beslutninger, der har betydning for dem. Det er Børneråddets opgave at overvåge og vurdere, om denne og andre bestemmelser i konventionen overholdes i Danmark.

Dagtilbudsloven

Kilde: [Børne- og Socialministeriet](#)

Dagtilbudsloven sætter de overordnede rammer for dagtilbudsområdet.

I dagtilbudsloven finder du dagtilbudsområdets formål, regler for optagelse, tilskud og forældrebetaling i dagtilbud – og meget mere.

Mosaikken

Kilde: [Mosaikken](#)

Mosaikken er en håndbog til alle medarbejdere i Morsø kommune, der arbejder med børn og unge. Håndbogen er opbygget med en række dokumenter – en mosaik, som alle tager udgangspunkt i Morsø kommunes børne- og ungesyn. Håndbogen er således samtidigt en beskrivelse af Morsø Kommunes sammenhængende børnepolitik.

Et af Børnekonventionens grundlæggende principper er at ”alle børn har ret til at lære og udvikle sig sammen med jævnaldrende i nærmiljøet uanset deres kognitive, sociale og emotionelle forudsætninger”. Dette afspejles i Formålsbestemmelsen § 7 i Dagtilbudsloven, der beskriver formålet for dagtilbuddene, og hvad der generelt skal være kendetegnende for dagtilbuddenes arbejde. Det vil sige at formålsbestemmelsen skal være retningsgivende for alt arbejde, der foregår i dagtilbuddene.

Mål og visioner beskrevet i Mosaikken er bærende værdier og dannelsesidealer i daginstitutionernes arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan, ligesom der er en sammenhæng til centrale elementer i formålsbestemmelsen for dagtilbuddene.

Udmøntning af Mosaikkens mål, visioner, børne- og unge synet samt det teoretiske grundlag, understøtter fælles sprog og retning men også den forståelse og tilgang, der er beskrevet i det fælles pædagogiske grundlag med de 9 tematikker samt den enkelte institutions værdigrundlag og pædagogiske læreplan. (dagtilbudsloven § 8, stk. 2)

Det fælles pædagogiske grundlag

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag og skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. (§8, stk. 2)

For hver af de 9 tematikker i det pædagogiske grundlag beskrives 1-2 retningsanvisende praksiseksempler, hvordan det kommer til udtryk i pædagogisk praksis/daglejerens praksis.

- Barnesynet

Det at være barn har værdi i sig selv (§8, stk. 2)

Børn er aktive deltagere af egne udviklings- og læringsprocesser, hvori disse opstår i gensidige relationer med andre børn og voksne. Alle børn i institutionen fortjener at blive set med et positive blik fra alle andre individer.

F.eks. Barnets sol bliver anvendt i hverdagen for at fremhæve barnets styrke, kompetencer og værdier. Den synliggøres i institutionen og iværksættes sammen børn og voksne.

F.eks. Der italesættes på møder og i dagligdagen vigtigheden i at fortælle de fortrukne fortællinger om det enkelte barn – det vil sige positive fortællinger, der bidrager til et bredt, nuanceret og anerkendende billede af barnet og som har og får indflydelse på barnets selvoplevelse.

- **Dannelse og børneperspektiv**

Børn skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse. Barnet skal inviteres til at være aktiv deltagende og være medskabere af sin læreproces. (§8, stk. 2)

Børns oplevelser i og af institutionen inddrages i skabelsen af de pædagogiske læringsmiljøer. Dagligdagens rutiner og gøremål tilstræbes tilrettelagt, så børnene er medaktører i egne læreprocesser, og der skabes succes- og værdioplevelser for det enkelte barn.

F.eks. Dialogisk oplæsning bidrager til at børnene spontant selv opfordrer den voksne til at læse en bestemt bog. De voksne påbegynder læsningen, og børnene involveres i fortællingen. Børnene kan på eget initiativ efterfølgende overtage historien og over sig i at lytte og fortælle på skift.

F.eks. Rutinen om samling fører til, at børnene starter med selv at hente en måtte og placerer sig på gulvet i en rundkreds. De voksne opfanger intentionerne og kommer til. Sangkuffert med fagter findes frem, og børnene får mulighed for at vælge på skift en sang for sangkufferten. De voksne italesætter hvilken sang barnet har valgt, og der tælles til 3 og sangen påbegyndes. Barnet giver herefter kufferten videre til et andet barn.

- **Legen**

Legen har en værdi i sig selv og er grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling. Legen skal nogle gange støttes, guides og rammesættes for at alle børn kan være med, og legen udvikler sig positivt. (§8, stk. 2)

Gennem leg udvikler børns grundlæggende forudsætninger for at blive en aktiv deltager af og i verden og styrke deres selvbestemmelse.

Legen bliver rum for samhørighed - et fælles tredje, hvor der samles og uddeles gensidige sociale og kulturelle erfaringer.

De voksne er opmærksomme på at følge det enkelte barns spor i forhold til interesser, kompetencer og relationer. De voksne gør sig tilgængelige for børnene og fordeler sig efter børnene og behov.

F.eks. Begge afdelinger i institutionen er opdelt i legeområder, der indbyder til forskellige legefunktioner mellem børnene. De voksne cirkulerer blandt børnene, guider og hjælper med til at videreudvikle legene ved behov. Der skabes og opbygges nye legemuligheder nærmest dagligt af både børn og voksne, så børnenes interesser og egenskaber indfries og relationer dannes og styrkes.

F.eks. Et barn leger købmandsbutik med medbragte varer. Barnet opdager en shampoo bøtte og begynder at vaske hår. Efterfølgende sætter de voksne et brushoved op og flere børn kommer til legen.

F.eks. Flere børn udviser stor interesse for traktorer med vogn til af- og påfyldninger. De voksne opbygger et udeområde med forskellige køretøjer, hvor der er mulighed for at få forskellige materialer til påfyldning (sten, jord, pind, sand mm.) samt forskellige kørselsterræn. Den voksne søger hen i området og børnene kommer til. De engagerer sig i lege med køretøjerne og hinanden.

- **Læring**

Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte og spontant opståede aktiviteter, i rutinesituationer m.m. Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse. (§8, stk. 2)

Læringen skabes blandt andet i og imellem hverdagsrutinerne. Rutiner udgør rammen for dagligdagen i institutionen. Der skabes i høj grad muligheder for, at børnene kan overskue at blive aktive deltagere i gøremålene samt give dem oplevelsen af mening, ansvar og handlekraft. Et formelt eller uformelt "fælles tredje" i den pædagogiske praksis anvendes dagligt, da dette skaber en fælles interesse blandt børnene og et samarbejde, hvor alle kan hjælpe til efter evne og have en værdi i fællesskabet.

F.eks. fra spisesituation til toilet besøg. Børnene får hver en vaskeklude og får besked om at tørre fingre og mund. Alle børn går aktivt til værks. Efterfølgende må de gå fra bordet og tager selv målrettet kluden med ud til vasketøjskurven og derefter går de med smil på læben inde på badeværelset.

F.eks. De voksne opstiller en motorikbane i multirummet i institutionen med henblik på at styrke og træne børnenes grovmotorik, balancesans, koordinering og koncentration. Børnene inviteres til at prøve på skift med individuel guiden og assistance fra de voksne. Børnene begynder efterfølgende at spejle sig i hinanden, efterligne bevægelser og udviser mere modighed og iver. De griner til hinanden og på et af børnenes egen opfordring bliver banen til en legeplads for velkendte lege som "jorden er giftig", og de voksne følger med.

- Børnefællesskaber

Leg, læring og dannelse sker i børnefællesskaber - alle børn skal opleve at være en del af et fællesskab, og blive lyttet til og respekteret. Det er det pædagogiske personale og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet. (§8, stk. 2)

Børnegruppen i institutionen danner et socialt og kulturelt fællesskab, som har stor betydning for det enkelte barns trivsel, læring, dannelse og udvikling.

Rundkreds/samling kan være med til at danne rammen for et børnefællesskab. Her skabes der et fælles fokus via kommunikative og sociale inputs. Alle kan deltage og bidrage med deres tilstedeværelse og engagement. Børnene over sig i at udsætte egne behov ved at skulle vente på tur men samtidig at opnå følelsen af at blive set og hørt.

F.eks. Børnene sidder i en cirkel, og der er sangkuffert i alle grupper i institutionen. Indhold i samling kan variere fra dag til dag. Børnene skiftes til at vælge hvilken sang de vil synge- dermed får de en oplevelse af at deres valg er det gode valg- de er en vigtig del af fællesskabet. Jo ældre børnene bliver- jo længere samlingsstund, og samtaler omkring dage, uger, årstider, farver, former, tal, bogstaver.

Klargøring/ oprydning før og efter måltider er en mulighed for at udnytte og benytte praktiske gøremål til at skabe et fællesskab, der blandt andet byder på samarbejde, selvudvikling og medansvar blandt børnene. Børnene vil meget gerne hjælpe med disse opgaver, da de dermed er vigtige for fællesskabet. Den enkeltes indsats er vigtig for fællesskabet.

F.eks. I vuggestuen går børnene selv ind til vasketøjskurven med deres hagesmække samt klude. De hjælper hinanden med at åbne døren til rummet og løfte låget til kurven. Af og til danner de nærmest en kæde af hjælpere, der sender vasketøjet videre mellem hinanden, hvis et barn skulle have glemt retningen til kurven eller blevet afledt på halvvejen.

F.eks. I børnehaven hjælper børnene med at dække rulleborde til måltider. Der er mulighed for at tale om antal og mængder i forberedelsen af rullebordene.

Efter måltider hjælpes børnene ad med at samle bestik, tallerkner og diverse ind og går op til rullebordet eller i køkkenet.

- Pædagogisk læringsmiljø

Der skal hele dagen være et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes. Læringsmiljøet tilrettelægges, så det tager hensyn til såvel det enkelte barn som børnegruppens sammensætning, forudsætninger, interesser og behov. (§8, stk. 3)

Pædagogiske læringsmiljøer består af mange forskellige elementer, som institutionen arbejder kontinuerligt med at udvikle og styrke.

Institutionen har opdelt de fleste af de fysiske rammer i afgrænsede og tematiserede legeområder. De indeholder små legerum, hvor der kan skabes mulighed for læring, ro og fordybelse. Børnene kan i løbet af dagen få oplevelsen af at være en del af både små og store fællesskaber, hvor der kan dyrkes et individuelle udspil samt det at skulle følge en andens målsætning.

Legetøj er i børnehøjde og tilgængeligt for børnene. Der er legetøj til forskellige aldersgrupper.

De voksne benytter områderne til at skabe mange forskellige læringsmuligheder for børnene.

Der udvælges også fokussemner i hver afdeling af institutionen samt på tværs af institutionen, hvor der arbejdes målrettet med forskellige læringsmiljøer. Igennem hvilke der blandt andet bidrages til fælles og individuelle erfaringsdannelser, oplevelsesperspektiver samt samhørighedsfølelse.

F.eks. Et LEGO -område hvor der kun var legoklodser-ingen LEGO-mennesker/dyr/biler. Børnene og de voksne taler om farver mht. LEGO, og der kan leges med bestemte farver og former. Det er et vokseninitieret læringsmiljø, hvor der er plads til børneinitierede lege, når de har lyst.

F.eks. Børnene kan lave perleplader når de ønsker det- der sidder en deltagende voksen og snakken kan drejes over på tælle, former og farver, mønstre mm.

F.eks. Der arbejdes med emnet traditioner, hvor der italesættes, synliggøres samt praktiseres differencerede traditioner for det enkelte barn, for børnegruppen som helhed samt institutions kulturens grundlag. Forældrene inddrages med en lille hjemmeopgave i form af at medbringe nogle billeder fra egne traditioner. Børnene har stor fokus på og interesse i billederne, og der skabes fælles dialog og fortællinger mellem børn og voksne.

- Forældresamarbejde

Det skal fremgå, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældre om børns trivsel, læring, udvikling og dannelse, både arrangementer der har til formål at styrke det sociale sammenhold og relationer blandt børn og forældre samt fora hvor børns læring bliver sat på dagsordenen.

(§8, stk. 6)

Forældresamarbejdet er grundstenen til at fremme det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse i daginstitutionen. Institutionen lægger stor vægt på at skabe en helhed omkring barnet, så der på denne måde kan skabes de bedste forudsætninger og betingelser for barnet. Derfor er der et stort fokus på vigtigheden af et godt forældresamarbejde. Her bliver anvendt og benyttet hinandens perspektiver samt den forskellige men unikke viden omkring barnet, som kan være med til at skabe sammenhæng i barnets liv. I institutionen udspiller forældresamarbejdet sig i mange forskellige situationer.

F.eks. Den daglige kontakt med forældrene- godmorgen, hvordan har weekenden været, hvordan går det med... lille Josef mangler.... Fokus på den positive historie til forældrene omkring barnets dag.

F.eks. Nyhedsbreve fra grupperne samt fra ledelsen.

F.eks. Tabulex- hvor beskeder nedskrives, kan bruges både til og fra forældre samt personale.

F.eks. Koloni.

I vuggestuen er der en dag hver sommer hvor børnene og personalet er på 1 dags tur, hvor der afsluttes med forældre Kaffe, hvor barnets dag kan fortælles til forældre. Forældre kaffen styrker det sociale fællesskab mellem børnenes forældre, og dermed bygger man bro til udviklende sociale relationer udenom institutionen.

F.eks. Sensommerfest- op til sensommerfest har alle i huset kørt et 14 dages forløb, sidste gang med IT i børnehøjde med natur i fokus. Vi afsluttede projektet med fællesspisning for alle samt fremvisning af alle vores fremstillede værker.

F.eks. Opstartssamtaler- hver familie får opstartspapirer tilsendt- hvor der opfordres til at besøge stedet inden opstart, for at tale om barnets kompetencer samt generelle udvikling.

F.eks. 3 mdrs. samtaler- efter 3 mdr. tilbydes familierne en samtale omkring barnets trivsel

F.eks. Den årlige samtale: hvert efterår tilbydes alle forældre en samtale om barnets trivsel, og udviklingspotentiale.

F.eks. Fælles forældremøde: alle forældre inviteres til forældremøde- med et oplæg fra en relevant foredragsholder. Efterfølgende er der kaffe ude i grupperne, hvor der er tid til snak på kryds og tværs.

F.eks. Generalforsamling: alle forældre inviteres til generalforsamling, alle har stemmeret, alle har mulighed for at stille op til bestyrelsesvalg, der er mulighed for at komme med spørgsmål omkring dagligdagen i institutionen

F.eks. Overlevering til skolen: forældre inviteres til en overleveringssamtale med pædagogen fra børnehaven samt børnehaveklasseleder- dette for at sikre barnet den mest optimale overgang til skolestart.

F.eks. Overleveringssamtale fra vuggestue til børnehave: personalet i børnehave samt vuggestue afholder samtale omkring barnets opstart, hvor forældrene har mulighed for at medvirke. Dette møde er til for at sikre at barnets overgang bliver så tryk som muligt.

F.eks. Der opstilles billeder og beskrivelser af hverdagen, der giver forældrene indblik i, hvad børnene har foretaget sig i løbet af dagen, samt giver børnene mulighed for at få en dialog ud fra. Forældrene bliver inddraget i forskellige små opgaver, der kobler hjem og institution sammen – familie billeder, opskrifter, madpakker, favorit ting, indsamling af materialer mm.

- Børn i udsatte positioner

Alle børn skal udfordres og opleve mestring i forbindelse med blandt andet børne- og vokseninitierede lege og aktiviteter. Alle børn skal mødes med positive forventninger og opleve at være en betydningsfuld del af fællesskabet. (§8, stk. 5)

Institutionen har til ansvar at sikre, at alle børn har mulighed for at deltage i fællesskaber, og at alle børn får den støtte og guiden, som de skulle have behov for i forhold til at styrke det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

F.eks. Der er på stedet en sprogkoordinator, som har et samarbejde med den kommunalt ansatte talepædagog.

Der er sproggrupper- hvor børn i udsatte positioner m.h.t sproglige kompetencer, kommer ind og får opgaver/lege/ snakke tilpasset deres individuelle niveau. De kan komme ind enkeltvis, samt i grupper, alt efter behov.

F.eks. Samlingsstund- børneinitieret- en voksen hjælp et mindre barn under samling. Hjælper med at lave fagter, samt synger sangene med barnet.

F.eks. Børn i udsatte sociale relationer m.ht. venskabs dannelse - her er der fokus på at fremhæve børnenes gode egenskaber, sørger for at de voksne omtaler barnet i positive vendinger, at den voksne laver aktiviteter sammen med det barn, der er i en udsat position- som kunne tiltale de andre børn, og dermed inddrage flere i den sociale leg. Sørge for vokseninitierede lege, som fremhæver barnets kunnen.

F.eks. Der er i perioder legegrupper, hvor vi sikrer en alsidig gruppefordeling af børnene- så alle får mulighed for at danne relationer på kryds og tværs af de i forvejen selvvalgte grupper.

F.eks. Institutionen tager afsat i ICDP, hvorigennem der sættes fokus på de ressourcer barnet har, samt de voksnes samspil med barnet. Her bevisliggøres den måde, de voksne er sammen med børnene på og hvilken værdi samspillet har for børnene. Det skaber grobund for refleksioner, justeringer og udvikling af den pædagogiske praksis.

- Sammenhæng i overgangene

At skabe sammenhæng handler bl.a. om at understøtte børns personlige og sociale kompetencer, få positive erfaringer med at indgå i børnefællesskaber, pirre til nysgerrighed, give lyst til at lære og få mod på nye oplevelser – men også at gøre overgangen tryk og genkendelig. (§8, stk. 6)

Skabelsen af sammenhæng i overgangene mellem daginstitution og skole hjælper børnene til at opbygge positive forventninger og erfaringer til tidlig SFO/skolens faglige og sociale fællesskaber. Det omhandler at skabe pædagogiske læringsmiljøer, der fremmer børnenes gåpåmod mod og til nye udfordringer, lyst til fordybelse, samt at kunne indgå i nye relations dannelser.

F.eks. Der arbejdes struktureret og spontant med legende læring, hvor tal, bogstaver, mængder, opgaver mm. bliver en del af forskellige legesituationer – det kunne blandt andet være forhindringsbaner med talkoder, eksperimenter med fænomener, dialoger om antal af børn, dage, måneder mm.

F.eks. Der vægter højt at børnene i daginstitutionen oplever en genkendelighed og tryghed i det nye miljø på skolen eller SFO'en. Der er etableret et godt samarbejde mellem skolen og daginstitutionen, hvor der laves besøgsaftaler, fælles aktiviteter på tværs af institutionerne samt sparring mellem personale og ledelse. Der følger et personale med fra daginstitutionen over i tidlig SFO i de første tre måneder af opstarten. Formålet er at skabe en rolig og overskuelig overgang for børnene i de nye rammer, hvor der er plads til at bygge bro mellem faglige og sociale udfordringer og forventninger.

De 6 læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljø og børns læring.

Det skal fremgå, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse indenfor og på tværs af de 6 læreplanstemaer. (§8, stk. 2 og 4)

Til at vise hvordan målene er tænkt ind læringsmiljøet og hvordan læreplanstemaerne understøtter hinanden på tværs, fordeles de 6 læreplanstemaer på to eksempler hvor læringsmiljøet er rutinesituationer, to eksempler hvor læringsmiljøet er børneinitierede lege og to eksempler hvor læringsmiljøet er vokseninitierede aktiviteter. Hertil anvendes ”læreplansblomsten”.

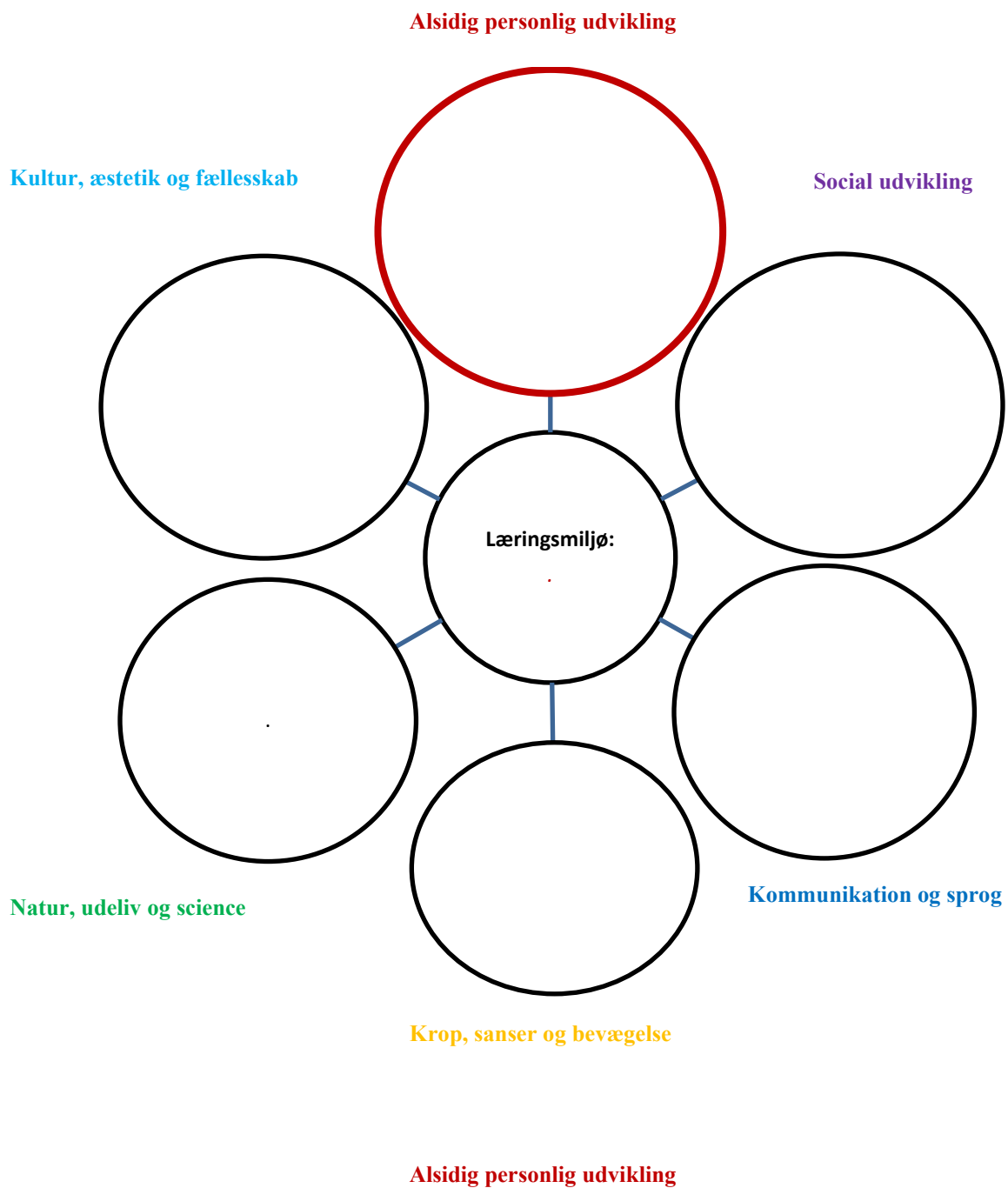
Til at vise mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring anvendes data fra kompetencehjulet.

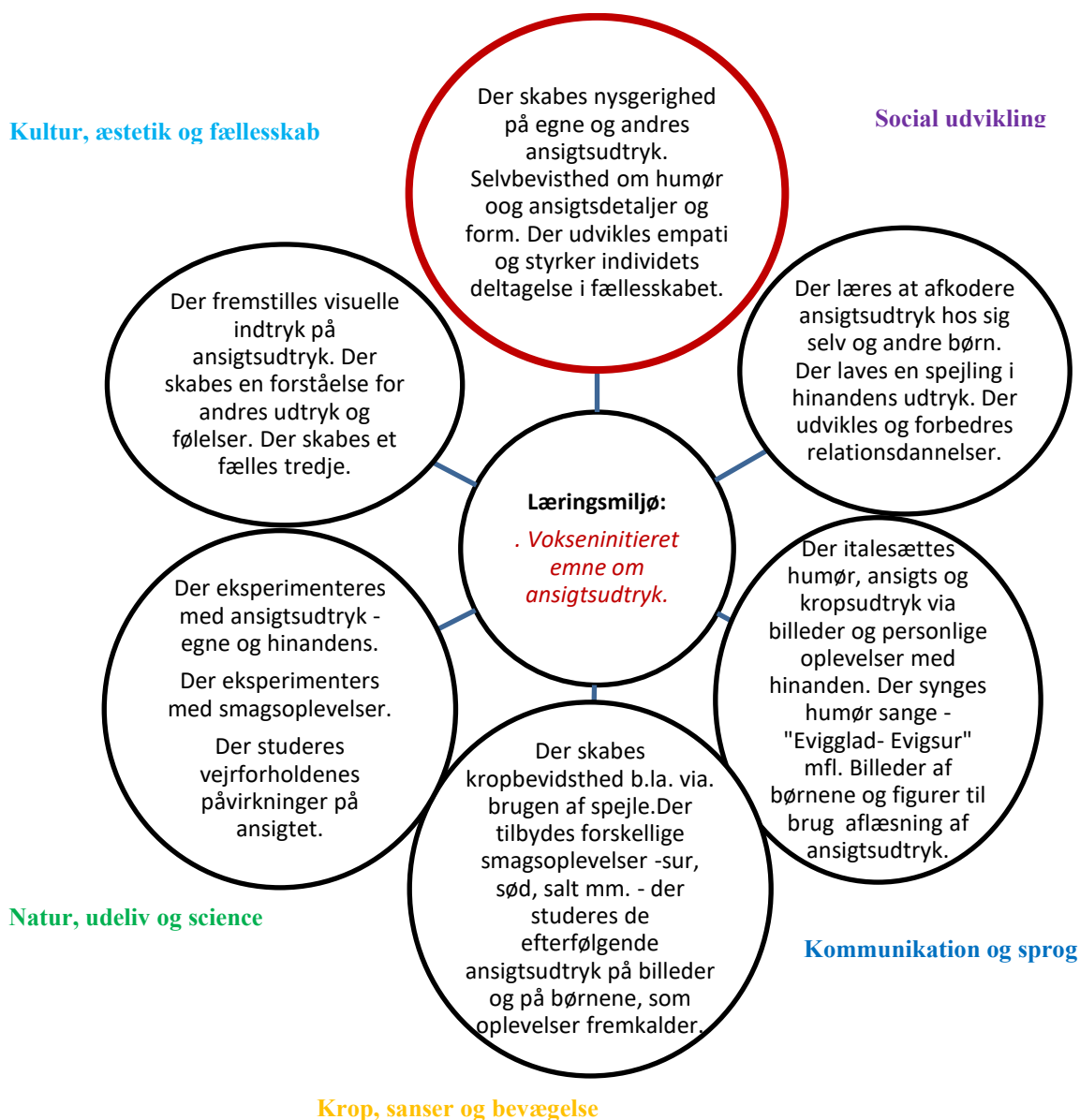
1. Alsidig personlig udvikling

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette sker på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Her skrives et eksempel på, hvordan institutionen arbejder med temaet *alsidig personlig udvikling* i sammenhæng med de øvrige læreplanstemaer.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

De voksne planlægger et fælles emne med forskellige små projekter om ansigtsudtryk, der alle underbygger læreplanerne.
F.eks. der gives smagsoplevelser- til formiddagsmad tilbydes bl.a. citron eller søde appelsiner, der afgiver sjove ansigtsudtryk, der kan nærstudies og italesættes af hinanden.
Vi har dialogisk læsning om forskellige humør, synger humør sange og kigger og kommenterer på visuelle ansigtsudtryk, som der forbindes til egne følelsesoplevelser og omvendt.
Relationerne styrkes, der italesættes konflikter og følelser og skabes plads til hinanden.
Der ophænges billederne i børnehøjde foran et spejl, der kan studeres og afprøves af børnene selv.
Børnene spejler sig i hinanden og iagttager hinanden nøje.

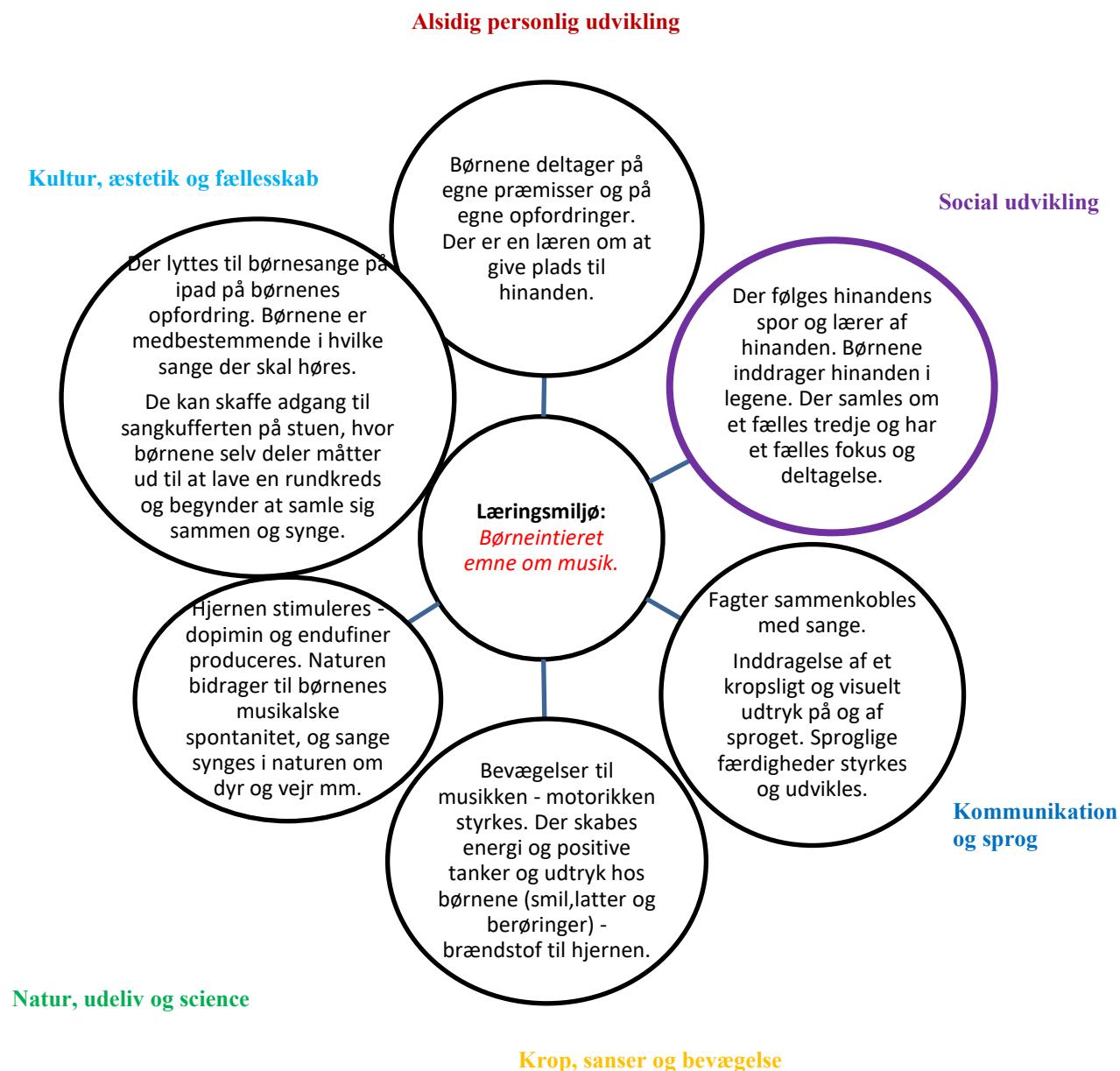
2. Social udvikling

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Her skrives et eksempel på, hvordan institutionen arbejder med temaet *social udvikling* i sammenhæng med de øvrige læreplanstemaer.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

De voksne fanger og følger barnets initiativ og handler på deres intentioner. Vi understøtter børnenes igangsættelser og bygger nye rammer for en videreudvikling af aktiviteterne. F.eks. ved at stille ekstra remedier til rådighed både inde og ude samt selv at deltage aktivt med på deres sange og bevægelser. Andre gange ved at indtage en mere passiv men tilgængelig rolle. Vi sørger for at støtte de børn, der gerne vil deltage men med forbehold.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

*De voksne guider og assisterer de børn, der har svært ved selv at komme i gang med leg. De voksne cirkulerer og underbygger og udvider legene og samspillet mellem børnene.
De voksne overgiver bestemmelsesretten til børnene, der selv er med til at bestemme og kan bestemme relations dannelserne, aktiviteterne og legeområderne.*

3. Kommunikation og sprog

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Her skrives et eksempel på, hvordan institutionen arbejder med temaet *kommunikation og sprog* i sammenhæng med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidig personlig udvikling

Kultur, æstetik og fællesskab

Der skabes et fællesskab ved hjælp af rundkredsen om årstider, måned og ugedage

.Der er dialogisk oplæsning, sange samt fortællinger som uddyber dyrenes levesteder og udseende.

Natur, udeliv og science

Børnene oplever at være ligeværdig, del af gruppen. Medaktører uden selv at være i fokus

Social udvikling

Børnene lytter til de andre, Venter på tur. Øver i at tilside sætte egne behov. Tør stå ved egne valg

**Læringsmiljø:
Vokseninitieret
emne om
rundkreds.**

Der synges forskellige sange
Der øves rim og remser
Snakkes om, hvem er vi?
Øves i at være stille/vente på tur

Kommunikation og sprog

Der øves i at sidde stille. Være tæt på hinanden uden at skubbe. Mærke egen krop.

Krop, sanser og bevægelse

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

Der er fokus på sprogudvikling og genkendeligheder. De voksne udarbejder en SMTTE-model på hvordan rundkredsen skal foregå. Alle materialer skal være klar. Vi er bevidste om vigtigheden i, at have fokus på alle børn i rundkredsen, og at alle får mulighed for at udtrykke sig – verbalt og/eller nonverbalt.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

De voksne laver en kasse med rekvisitter, der er udvalgt ud fra hvad Totte møder på sin vej – Rekvisitterne og fokusord varierer alt efter børnenes interesse. Vi inddrager børnene aktivt ved at stille undrende spørgsmål, der indbyder til fælles dialog. De voksne tilpasser gruppesammensætningen med fokus på kompetenceområder og alder og kan variere efter målsætninger for sprogudvikling.

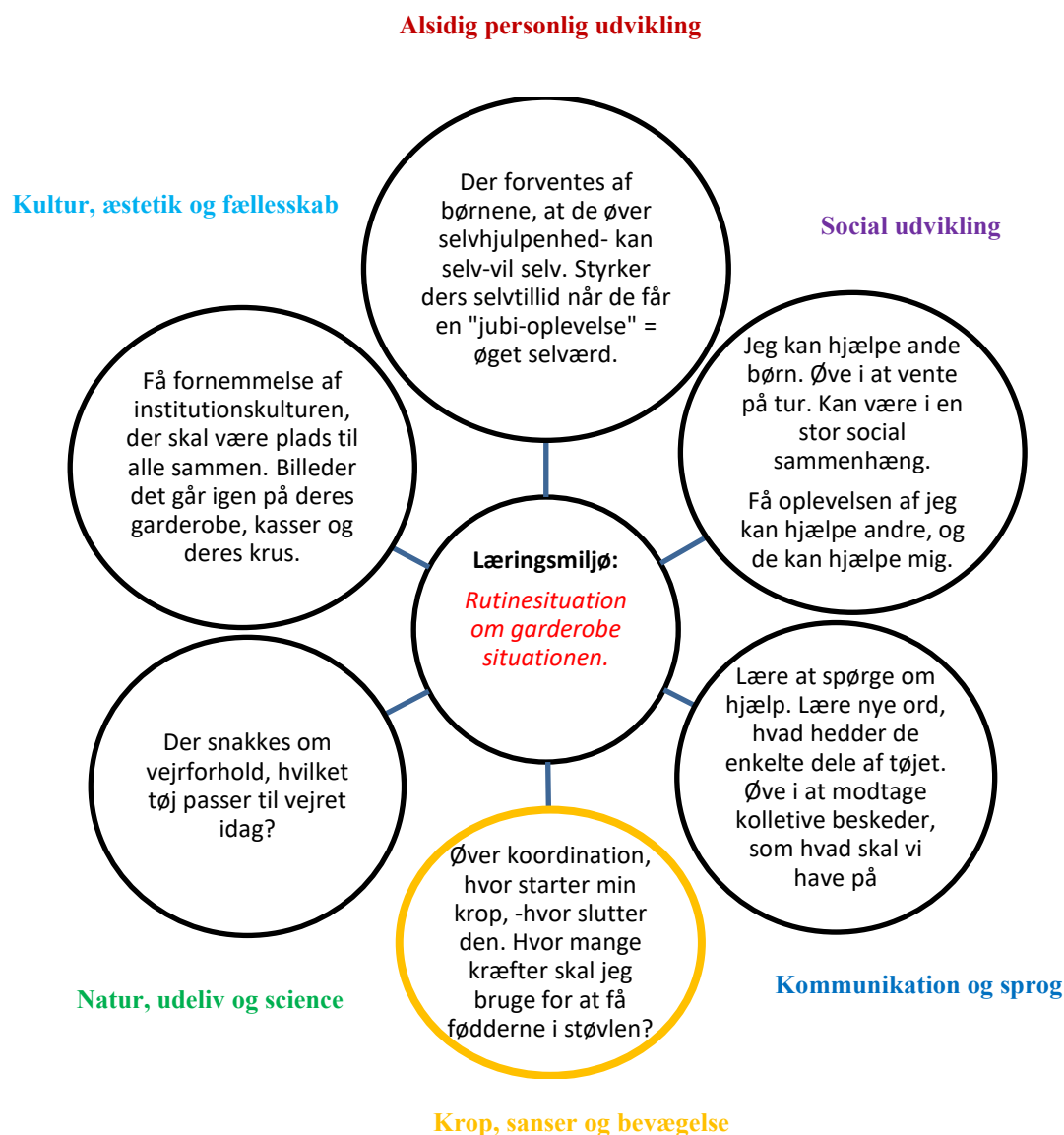
Vi har i hverdagen afsat en fast dag om ugen, hvor der er ekstra fokus på sproget, og så der bliver skabt en rutine med gentagelser. De voksne benytter denne rutinesituation til at danne fælles opmærksomhed omkring sproget, og sørger for at alle børnene bliver inddragede i dialogen, og dermed føler sig en del af fællesskabet.

4. Krop, sanser og bevægelse

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Her skrives et eksempel på, hvordan institutionen arbejder med temaet *krop, sanser og bevægelse* i sammenhæng med de øvrige læreplanstemaer.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

De voksne guider børnene i hvilken påklædning, der påkræves efter vejret. Frihed under delvist ansvar. Børnene får selv lov til at se ud på vejret og mærke efter, er det nødvendigt med hue/vanter. De får selv muligheden for at mærke følelsen af kold/varm. Vi tager udgangspunkt i det enkelte barn og støtte det ved behov.

Alsidiig personlig udvikling

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

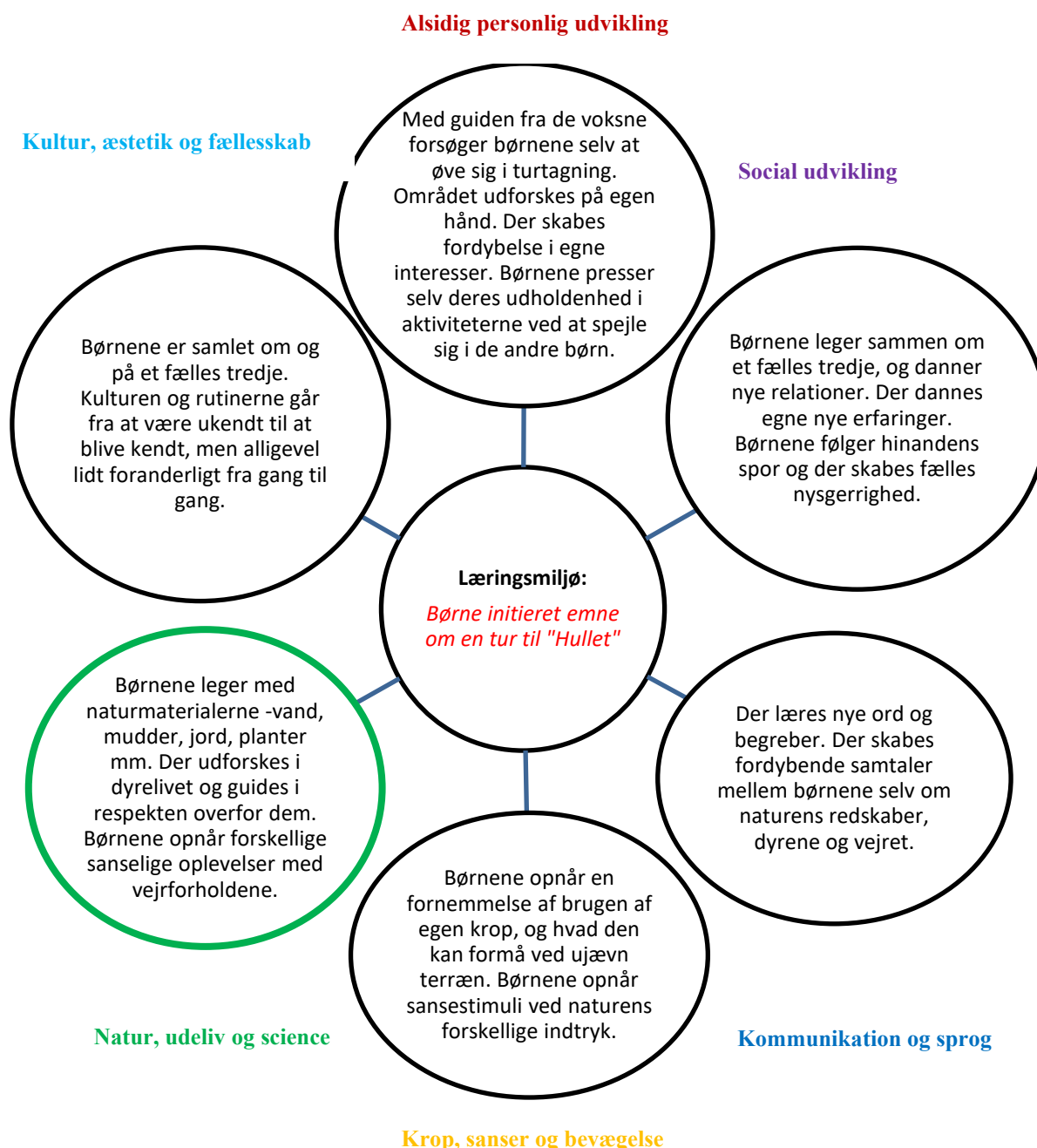
De voksne går forrest og placeres sig centralt på bakken. De voksne er rollemodeller og prøver selv at demonstrere at trille. De voksne hjælper og guider børnene både verbalt og motorisk.

5. Natur, udeliv og science

Pædagogiske mål

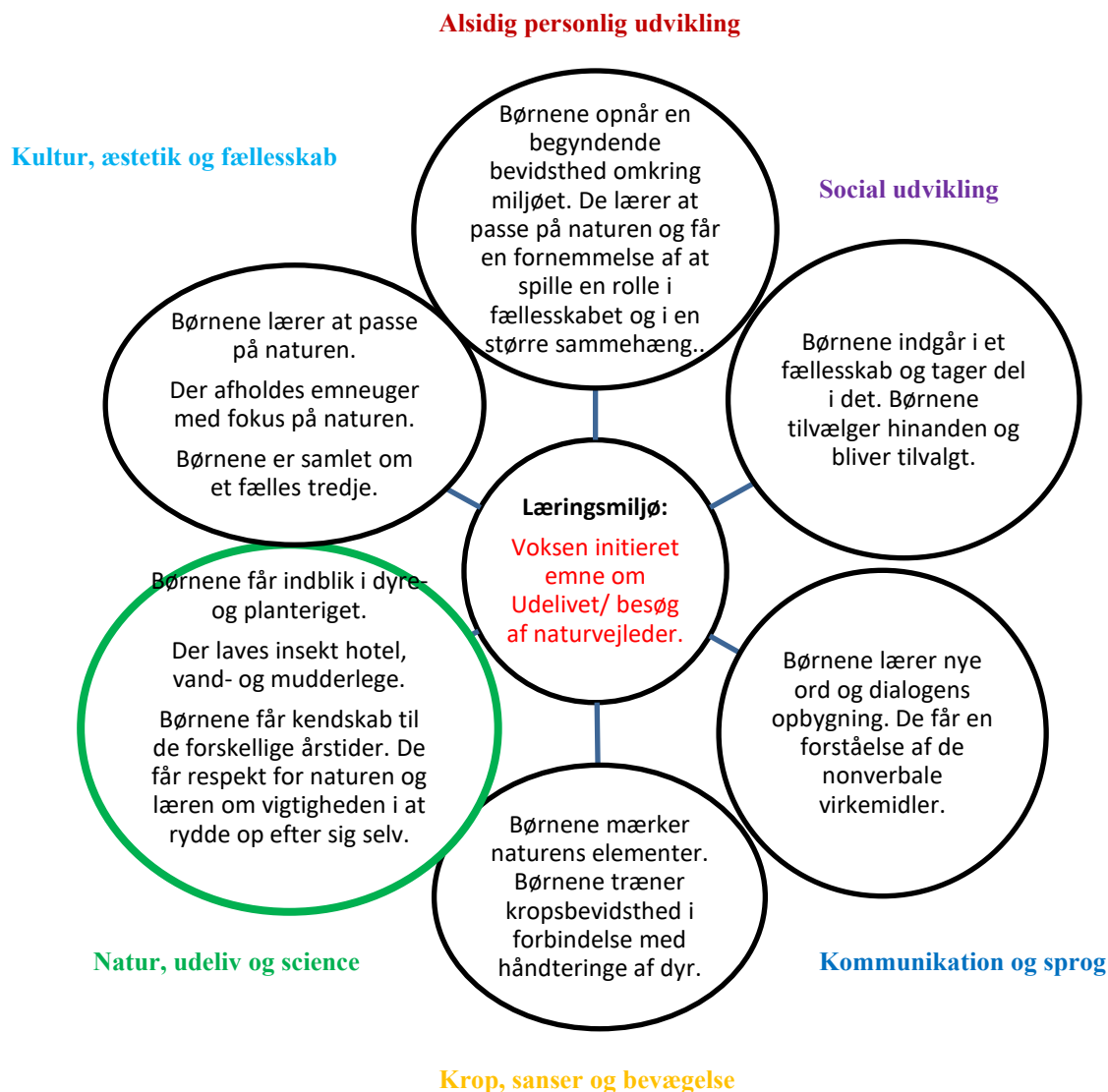
1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Her skrives et eksempel på, hvordan institutionen arbejder med temaet *natur, udeliv og science* i sammenhæng med de øvrige læreplanstemaer.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

De voksne sætter de ydre strukturerede rammer for børnene i form af at vælge udeområdet. Børnene kan indenfor de givende rammer på egen hånd udforske området, og vi voksne cirkulerer om børnene og støtter dem, hvis der er brug for det. Børnene bevæger sig i læringsrum 2 og 3 (ved siden af og efter), og vi er opmærksomme på vores pædagogiske rolle herved disse rum.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

De voksne er bevidst om egen ageren i forhold til aktiv deltagelse i aktiviteterne – Vi udviser mod og opfordrer til at få fingrene i det, men samtidigt at kunne stå ved egne grænser. De voksne udviser ærlighed og forståelse for forskellige oplevelser, og understøtter at finde børnenes zone for nærmeste udvikling for både bearbejdningen af nye inputs samt følelsesmæssige udslag. Vi er klar til at følge børnenes initiativer og guide dem ved behov.

6. Kultur, æstetik og fællesskab

Pædagogiske mål

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Her skrives et eksempel på, hvordan institutionen arbejder med temaet *kultur, æstetik og fællesskab* i sammenhæng med de øvrige læreplanstemaer.

Alsidiq personlig udvikling

Kultur, æstetik og fællesskab

Maden er præget af danske kultur og traditioner. Der øves i bordskik og værdier ved bordet. Børnene har faste pladser ved bordet og har på denne måde et tilhørsforhold i fællesskabet.

Der øves i koncentration og selvregulering af egne fornemmelser og muligheder. Børnene støttes i at mærke efter for sult og tørst.

Børnene bliver understøtte i selvhjulpenhed og i udførelse af små opgaver.

Social udvikling

Der sendes ting videre til hinanden. Der fortælles historier og oplevelser til hinanden og der lyttes til de andre og vises interesse. Der er samling om et fælles tredje, hvor børnene kan spejle sig i hinanden.

Læringsmiljø:
Rutinesituation om måltidet.

Der snakkes om maden og sættes ord på de forskellige madvarer. Børnene italesætter sine ønsker til sit mad og drikke. Der tydes hinandens kropssprog og minik.

Vejret studeres ud af vinduet og der snakkes om dette og en efterfølgende påklædning. Der tælles forskellige materialer og madvarer ved bordet og der nærstuderes form og farve.

Natur, udeliv og science

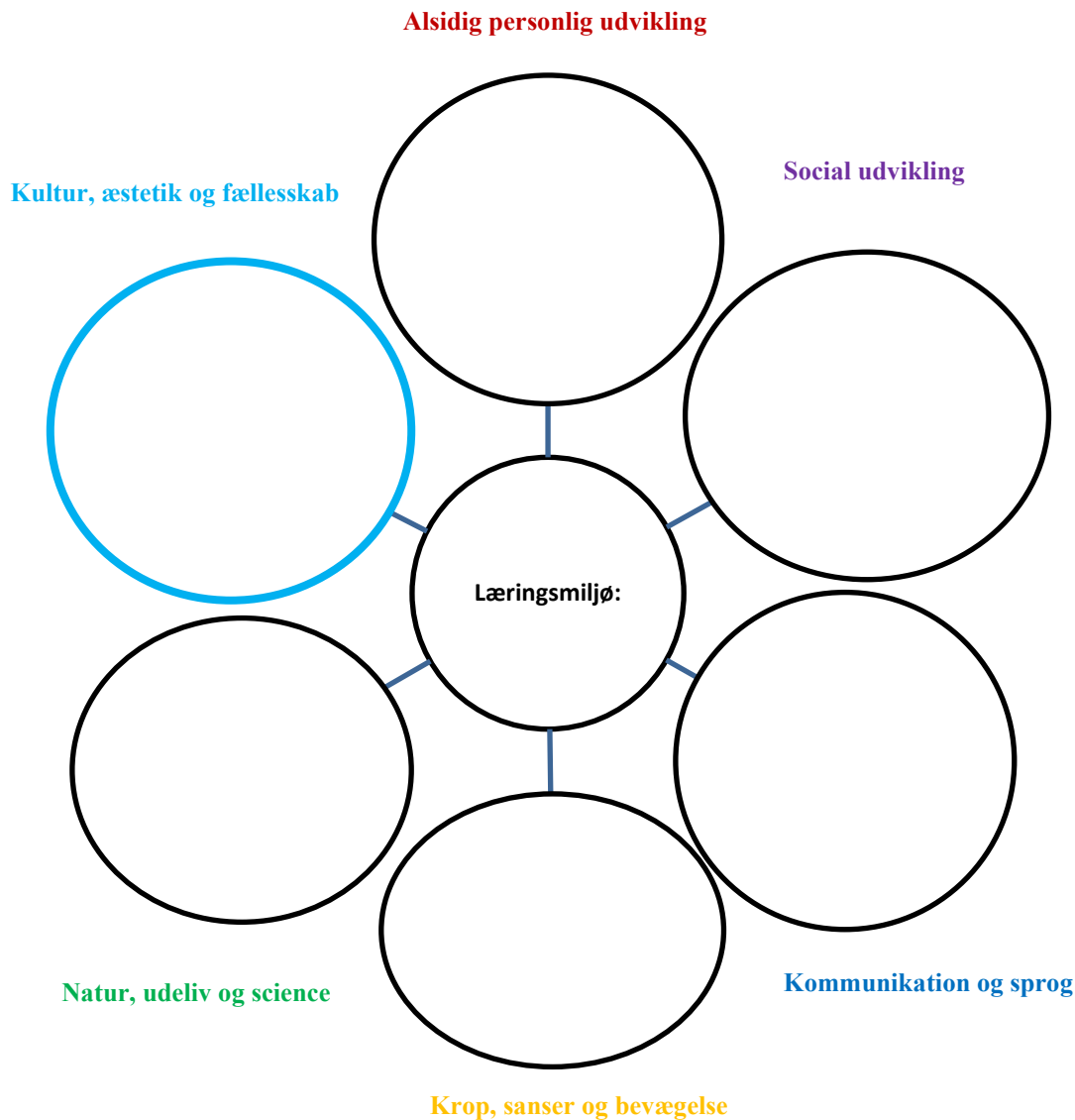
Krop, sanser og bevægelse

Børnene får dækket deres basale behov. Der serveres forskellige smagsoplevelser og alle sanserne er i brug ved måltidet - der erfares med bl.a. med øjnene, næsen, munden, fingrene og lyttes med ørerne.

Kommunikation og sprog

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

De voksne tager udgangspunkt i barnets behov, kompetencer og personlighed, så vi på denne måde giver udfordringer og muligheder, der støtter og udvikler det enkelte barn bedst muligt. F.eks. kan der være forskel fra barn til barn på, om barnet spiser med fingrene eller selv bruger smørekniv, og om barnet kan forholde sig til flere forskellige objekter på sin tallerken eller skal have en ting ad gangen, samt hvor meget og hvordan der skal eksperimenteres med maden under måltidet.

Overvejelser i forhold til de pædagogiske mål og læringsmiljøet med et særligt fokus på den voksnes rolle

--

Mål for sammenhæng mellem læringsmiljø og børns læring

Et mål er at det pædagogiske læringsmiljø udvikles og i høj grad indbyder børn til læring hele dagen i alle de fora dagen byder på.

Beskriv hvordan I observerer børnenes udbytte af jeres pædagogiske læringsmiljøer, og hvordan I arbejder med at udvikle deres læringsmiljøer, så de understøtter, at børnenes får mulighed for at udvikle og lære det som forskning og teori beskriver for en given alder.

Vi bestræber os på i institutionen at tilbyde læringsmuligheder for alle børn hele dagen igennem. Det kan udspille sig i både børne- og vokseninitieret aktiviteter samt i diverse rutinesituationer.

F.eks. Vi skaber læringsrum, der tilbyder forskellige legemuligheder – små rum i rum. Vi ser, at børnene placerer sig i legepositioner og aktiviteter, der kan tilbyde mangfoldige relationsdannelser – sommetider søger de bestemte relationer, andre gange indgår de relationer legerummene indeholder.

F.eks. Vi tilbyder nærværende og tilgængelige voksne, der griber børnenes spor og bygger videre på deres interesserne – så der kan leges med læring.

F.eks. Selvhjulpethed er i højsæde i rutiner, hvor vi ser, at børnene vokser med guiden fra os voksne med opgaverne og får succesoplevelser. Vi tager udgangspunkt i det enkelte barn.

F.eks. Billeder med små fortællinger og læringsrum som kulturafsæt vækker genkendelse hos børnene, og overføres til egne oplevelser – der skabes en kobling mellem forskellige arenaer for børnene.

F.eks. Vi ser, at læringsmulighederne initieret af os voksne fortsættes af børnene efter at vi som voksne indtager en mere tilbagelænet position.

Den måde vi anskuer udbyttet af vores pædagogiske læringsmiljøer, er ved hjælp af refleksioner, observationer på legesituationer, relationer og handlinger.

Evalueringskultur og dokumentation

I dagtilbuddene skal der etableres en evalueringskultur. Hermed forstås at det pædagogiske personale og ledelsen løbende forholder sig refleksivt til, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børnegruppens trivsel, læring, udvikling og dannelse.

- Beskriv hvilke metoder I benytter jer af.
- Beskriv hvordan disse anvendes systematisk.
- Beskriv hvordan de har været med til at udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

(§9, stk. 2 og 3)

Vi forsøger at etablere en evalueringskultur, hvor refleksioner over den pædagogiske praksis i institutionen har stor værdi. En kultur, hvor der er fokus på læringsmiljøernes muligheder og begrænsninger samt indvirkning på børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

F.eks. SMTTE- modeller laves og drøftes i plenum for at evaluere på og tilrettelægge vores praksis.

F.eks. Vi har daglig sparring, og tilpasning af praksis bliver diskuteret og udført løbende.

F.eks. Evalueringer af hverdagen og pædagogiske overvejelser om nye og igangværende tiltag, fokusbørn, fokus emner mm. tages op på p-møder og diskuteres. Vi ser, at hverdagen ændres i takt med at pædagogiske tiltag bliver drøftet og evalueret.

F.eks. Billeder og beskrivelser af praksis og læringsmiljøer synliggøres til fordel for forældre og personalet – der tydeliggøres og reflekteres over praksis – hvorfor gør vi, som vi gør... hvad skal der gøre mere af og/eller anderledes. Nye mål kan sættes og udvikles.

F.eks. Relations skemaer, fokus barn og barnets sol (ICDP) anvendes til at støtte op om det enkelte barn. Vi ser, at det styrker relationer mellem barn/barn, barn/voksen og forældre.

F.eks. Nyhedsbreve sendes ud i institutionen og forældre for at inddrage forældrene i dagligdagen i institutionen.

Ved brug af SMTTE-modeller, ICDP-tilgangen får vi bevisliggjort vores faglighed og bruger dette til at kvalificere de pædagogiske læringsmiljøer, så de hele tiden forandres og forbedres i forhold til børnene.

Det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal indtænkes i arbejdet med den pædagogiske læreplan og med etablering af de pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Giv 1-2 retningsanvisende eksempler på, hvordan I har inddraget barnets/børnenes stemme, og hvordan det har medvirket til at justere i det enten det fysiske, psykiske og/eller æstetiske børnemiljø.

Hvilke tiltag har det givet anledning til? (§8, stk. 7)

Vi ønsker at tilpasse os børnenes behov og interesseområder og bestræber os på, at alle børn føler sig anerkendt i deres meninger og følelser. Det handler blandt andet om, at vi som voksne kan stille os undrende og reflekterende overfor hinanden, samt kan få omstrukturere vores pædagogiske praksis om nødvendigt, så der skabes de allerbedste udviklingsbetingelser for børnene.

F.eks. Næsten alle i institutionen har færdiggjort ICDP kursus. Informationer/orientering om ICDP videregives til nyankomne.

F.eks. Vi indretter læringsmiljøer, så vidt det er muligt, efter børnenes udviklingsniveau, interesseområder og udviklingspotentialer. På den måde bliver børnene fulgt i deres spor.

F.eks. Vi er opmærksomme på at vi voksne skal være let tilgængelige, og være bedre til at sætte sig ned og være tilstede, frem for lige at skulle ordne noget. Dette gøres for at sikre tryghed for både store som små, så de har en base som de kan søge ud fra, og en base at vende tilbage til.

F.eks. Vi er opmærksomme på gruppeopdelinger i forbindelse med aktiviteter, for at sikre at alle har en at spejle sig i.

F.eks. Der er fokus på at sørge for, at alle børnene bliver set og hørt, af både børn og os voksne, så der bliver etableret venskaber og trygge relationer mellem både børn og voksne.

F.eks. Vi vægter højt at der skal være plads til forskellighed, og at alle ikke hverken er eller skal være ens.

F.eks. Vi er bevidste om et ressourcefokus på børnene for at sikre en anerkendende tilgang til børnene. Ressourcefokus handler om, at en bevisliggørelse om, at vores syn på barnet afspejler sig i vores handlinger, som går videre i barnets handlinger og dets selvopfattelse.

F.eks. Vi tilstræber os at vores legeredskaber er udviklende, indbydende, alderssvarende og i orden. Der ryddes op, sammen med børnene dagligt, og lærer dem at sortere i de opdelte kasser, så det er let at finde eks biler til den ved siden af stående bilbane, køkkenting er ved legeskøkkenet osv.

F.eks. Vi udsmykker institutionen med børnenes kreationer, samtidigt med har vi farverige børnerelateret pynt- bogstaver, rim og remser, malerier, bogstavduge, talmåtter, biltæppe osv. Dette medfører ejerskab af vores sted, som giver mange gode samtaler.

F.eks. Personalet imellem samt barn-voksen er der en god tone, gensidig respekt, forsøger at gå hen til børn i stedet for at hæve stemmen. Vi inddrager og inviterer børn til dialog, hvis der er en konflikt.

Inddragelse af lokalsamfundet

Hvordan inddrages lokalmiljøet i arbejdet med etablering af det pædagogiske læringsmiljø for børn. Eksempler på aftaler og tiltag. (§8, stk. 6)

Vi ønsker i institutionen at inddrage børnene i de mangfoldige lokale tilbud og læringsmuligheder lokalområdet kan tilbyde, så alle gensidigt kan få en fornemmelse af at have gavn af og for hinanden. Vi får øjnene op for kulturelle forskelligheder og muligheder, samt et indblik i lokalsamfundets utallige rigdomme.

F.eks. Vi har samarbejde med skolen, hvor vi har et tæt samarbejde ved overgange, samt skolen har en modtagerklasse.

F.eks. Vi besøger plejehjem, hvor vi laver gymnastik sammen, fejre traditioner som jul og fastelavn.

F.eks. Vi gør brug af kirken ved juletid.

F.eks. Vi køber ind ved den lokale købmand.

F.eks. Vi benytter SKF, hvor vi har mulighed for at booke tid i skolen hal- og der afholdes møder i SKF 2 gange årligt.

F.eks. De frivillige pedeller gør et stort arbejde med hjælp til vedligeholdelse, småopgaver, og mange hyggelige samtaler over hegnet med både børn og voksne.

F.eks. Vi tager på tur i lokalområderne, som f.eks. til Semler Agro for at se på maskiner, ligeledes har vi før taget ned for at se på maskiner, i behørig afstand, ved Ornestation Mors.

F.eks. Der er et samarbejde med de lokale private pulje ordning samt dagplejer, i forbindelse med overgange, samt de har været på besøg ved flere lejligheder.

F.eks. De personaler som bor i nærområdet, har ofte med glæde lagt have til besøg af forskellige børnegrupper.

F.eks. Naturforeningen har tilbudt børnehavebørnene et medlemskab, som giver adgang til forskellige naturoplevelser med en naturvejleder både i og ude af institutionen.

Forældrebestyrelse

Forældrebestyrelsen skal inddrages i udarbejdelsen af, evalueringen af og opfølgningen på det pædagogiske arbejde. Forældrebestyrelsen skal ligeledes inddrages i arbejdet med at skabe gode og sammenhængende overgange fra hjem til dagtilbud, mellem dagtilbud og fra dagtilbud til tidlig SFO/skole. (§15, stk. 1 og 2) Beskriv status og erfaringer.

Forældrebestyrelsen har månedlige møder, hvor de orienteres af lederen / personalerepræsentanten om institutions pædagogiske arbejde.

På vores fællesmøder/pædagogiske dage deltager der en repræsentant fra forældrebestyrelsen samt i udarbejdelsen af bl.a. "De Styrkede Læreplaner" og overgange m.m.

Der afholdes årligt et møde med repræsentanter fra institutionens forældrebestyrelse og repræsentanter fra skolebestyrelsen på Sydvestmors Friskole om overgang fra børnehave til skole.

Kommunale indsatsområder

- Sprog

Som en del af det kommunale indsatsområde *Børns sprogudvikling og sprogtilegnelse* har der været iværksat forskellige tiltag fx dialogisk læsning, sprogvurderinger af alle børn, fart på sproget, sprogprojekter m.m.

Beskriv status /erfaringer og evt. kommende tiltag.

En god sproglig udvikling er en grundlæggende forudsætning for at kunne kommunikere andre mennesker.

Sproget skaber kontakt og det giver mulighed for at opleve viden og erfaring fra andre mennesker. Børnene får gennem sproget mulighed for at udtrykke sine følelser og tanker. I institutionen har vi forskellige muligheder for at støtte børnene i deres sproglige udvikling.

F.eks. Her i institutionen er der en sproglig ansvarlig, som har en særlig opgave med at lave sprog stimulerende tiltag og lave sprogvurderinger. Husets sprogansvarlige tilrettelægger undervisningen i sproggrupperne med udgangspunkt i mindre opdelte grupper behov. Der arbejdes med børnene i små grupper af max 4 børn. Der videregives redskaber og informationer fra sprogansvarlige til kollega om hvilke områder, der skal videreudvikles på i forhold til at støtte det enkelte barn bedst muligt.

F.eks. Der laves sprogvurderinger i institutionen, som er et krav fra Morsø kommune. Alle børn i alderen omkring 3,4 år og igen ved 5 årsalderen skal gennemføre en sprogvurdering. Sprogvurdering har til formål at understøtte børns sproglige og kommunikative udvikling. Det er et arbejdsredskab for personalet til at se om, der skulle være noget rent sprogligt, udtale eller sprogforståelse, som vi kan hjælpe børnene med.

F.eks. Personalet kan, hvis der vurderes et behov, i samarbejde med forældrene indstillet børnene til en talepædagog i PPR.

F.eks. Der kan udarbejdes TRAS skemaer i institutionen som et værktøj til at synliggøre barnets sproglige udvikling.

F.eks. Der har førhen i institutionen været igangsat et projekt "Fart på sproget, hvor der er fokus på de 4-5årige's sproglige udvikling, til institutionens hverdagspraksis. "Fart på sproget" handler om at skabe en særlig opmærksomhed og støtte i forhold til sprog. Der arbejdes med sproget i mindre grupper på forskellige måder – dialogisk læsning, sang og begreber. Der lægges vægt på gentagelser, leg med sproget og dialog mellem børnene.

F.eks. der forekommer mange uformelle stunder i løbet af dagen, hvor sproget styrkes i samspil og dialoger med andre individer. Især i legesituationer oplever vi, at børnene benytter sproget mere, og at vi som voksne kan figurere som et understøttende element i denne udveksling og udvikling.

Afslutning

Unikke børn i unikke daginstitutioner. Børn er forskellige i alder, i køn, i udseende, i vaner, i drømme, i interesser, i behov, i kultur – men ens i ønsket om at have et godt og trygt liv i såvel dagpleje, vuggestue og børnehave, hvor de kan lege, lære, udvikle sig og dannes.

Formålet med dette dokument er både at sikre at man kommer omkring de temaer, man som daginstitution er forpligtiget på, men også at give billede af det betydningsfulde arbejde, der udføres i Morsø kommunes dagtilbud. Endeligt at dokumentet kan give inspiration, viden og indsigt til relevante interessenter til det fortsatte arbejde med styrke og udvikle kvaliteten i dagtilbuddene.